

**JOE ORTON'UN " THE GOOD AND FAITHFUL SERVANT " (İYİ VE
SADIK UŞAK) OYUNUNDA SOSYAL YAŞAM VE KİŞİLERARASI
YABANCILAŞMA**

Erdinç PARLAK *

ÖZET

Çok kısa yaşamına önemli oyunlar sığdıran Joe Orton gerek İngiliz izleyicisi gerek tiyatro eleştirmenlerinin ilgisini çekmeyi başarmış oyun yazarlarından biridir. Orton'un oyunlarında ele alıp işlediği cinsellik, o güne kadar İngiliz Tiyatrosunda fazla ele alınıp işlenen konulardan biri değildir. Öteki oyunlarından farklı olarak İyi ve Sadık Uşak oyununda çalışma koşullarını ve bireyler arası iletişimsizliği öne çıkaran yazar, işyerinde karşılaşılan sorunları, çalışanların kendi aralarında yaşanan iletişimsizlikleri ve işverenlerin çalışanlara yaklaşımlarını vurgulamaya çalışır. Yazara göre gerek işyerinde gerekse iş yaşamının dışında olumlu ilişki kuramayan birey sonunda yalnızlığa itilerek sorunlu bir yaşam sürdürmek zorunda kalmaktadır. Aynı işyerinde uzun yıllar çalışmalarına karşın hiç karşılaşmadıklarını söyleyen karakterler buna güzel bir örnektir. Orton'un öteki oyunlarında sıkça karşılaştığımız fiziksel şiddet ve sapkın cinsellik, bu oyunda yerini iş yaşamının sorunlarına bırakır.

Anahtar sözcükler: şiddet, cinsellik, sosyal yaşam, iletişimsizlik, çağdaş yaşam.

Hiçbir yazar yaşadığı toplumdaki soyutlanamaz ve ayrı düşümlenmez. Yazarların yetiştikleri ortamın onların yazınsal kişiliklerinin oluşmasında önemli bir yeri olduğu göz ardı edilemez. Bu ortam çalışma yaşamı ile ilgili olguları da içerir. İnsan dünyadaki varlığını sürdürebilmek için çalışmak zorundadır. Güntümlz

* Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Joe Orton'un "The Good And Faithful Servant" (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

dünyasında çalışma yaşamı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. İşyerlerinde karşılaşılan sorunlar, çalışanların birbirleriyle olan iletişimsizliği, işverenlerin çalışanlara olan yaklaşımı vb. gibi konular yaşamını kazanmak için çalışmak zorunda olan bireylerin dünyalarında mutsuzluğa neden olan faktörler arasında önemli yer tutar. İnsanlar arası iletişimin her geçen gün daha da azalması bireyleri bir başlarına yaşamayı seçmeye yönelttiğinden, bireyler artık toplumsal yapı içinde yalnız ve sorunlu bir yaşam sürmek zorunda kalmaktadır. Çağdaş İngiliz oyun yazarlarından Joe Orton da bu konuya dikkat çeken oyun yazarlarından biridir.

İngiltere'deki Yeni Tiyatro akımı içinde hiçbir yazarın sanat yaşamı Joe Orton kadar parlak ve kısa süreli olmamıştır¹. İngiliz oyun yazarı Joe Orton, kısa süren yaşamı boyunca yazdığı toplam yedi oyununda özellikle cinselliği ön plana çıkarır. Ama ilk oyunlarında yine de Pinter etkisi görülmektedir². Orton'un cinselliğe bu denli yer vermesinin nedeni hiç kuşkusuz kendi cinsel seçimi (eşcinselliği) ve bu doğrultudaki yaşam deneyimleridir. Bir bakıma Orton'u 60'lı yıllarda çok sayıdaki oyun yazarı arasında değişik biçimde yazan yazarlar arasında görebiliriz³. Ancak Orton, **The Good and Faithful Servant (İyi ve Sadık Uşak)** (1967) adlı TV. oyununda öteki oyunlarında bolca kullandığı cinsellik dolu öğeleri bir yana bırakıp, çalışmak zorunda olan insan yaşamının bu yönü ile ilgilenir.

The Good and Faithful Servant eski aşkı yeniden bulup onunla evlenen bir emekliyi anlatır. Oyun oldukça basit bir olay örgüsü üzerine kuruludur: 50 yıl boyunca bir firmada kapıcı olarak çalışan sadık işçi Buchanan artık emekli olmuş ve kendisine emeklilik hediyesi olarak bir tost makinası ile elektrikle çalışan bir çalar saat verilmiştir. İşindeki son gününde aynı firmada temizlikçi olarak yaklaşık 50 yıldır çalışan bir kadınla tesadüfen tanışır ve aynı kadının, yaşamına giren tek insan olduğunu anlar ve yine bu tesadüf eseri karşılaşmada kadının geçmişte ondan hamile kaldığını öğrenir. Bir de torunu vardır yaşlı Buchanan'ın. Raymond,

¹ Taylor, J. Russel, **The Second Wave**, London; Penguin 1978. s.125

² Bull, John, **Stage Right**, London, 1964 s.62

³ Bull, John, **Stage Right**, London, 1964 s.3

Buchanan'ın yaşlı kadın ile olan ilişkisinden geriye kalan somut tek varlıktır. Yine Raymond, firmada çalışan bir kızı hamile bırakmıştır; kendisi çalışmaktan uzak tembel bir kişiliktir ama bunun yanı sıra kız arkadaşı Debbie'nin hamileliği Raymond'u zorunlu olarak firmada bir iş bulmaya zorlamıştır. Çifte düğün olur. Yaşlı Buchanan yıllar sonra karşılaştığı Edith ile, Raymond ise Debbie ile evlenir; boş ve de boş olduğu kadar anlamsız olan koşturmaca onlar için yeniden başlar. Yaşam döngüsü yeniden başlar çünkü yaşlı çift bir bakıma hayatlarının sonbaharındadır. Yine de bu emeklilik yaşama tutunacakları bir daldır onlar için. Çekilen bunca sıkıntılardan ve yoğun çalışma koşullarından sonra gelen bu evlilik, yaşlı çift için bir mutluluk kaynağıdır. Emeklilikten sonra yapılan ilk yıllık toplantıda firmada hiç kimse yaşlı Buchanan'ı tanımaz. Sonrasında hiçbir işe yaramayan emeklilik armağanlarını çekiçle parçalayan yaşlı Buchanan ölüyor. Tüm bu olup bitenleri firmanın personelden sorumlu elemanı Bayan Vealfoy kayıtsızca izlemekle yetinir.

Oyunun başlarında uzun koridor boyunca karşılıklı uzayıp giden kapalı kapılar ve içeriden gelen daktilo sesleri buradaki çalışma yaşamının yoğunluğunu ve tekdüzeliğini gösterir niteliktedir. Yaşlı Buchanan'ın oyundaki ilk konuşmasından çalıştığı yere ne kadar sadık biri olduğunu ve aynı zamanda yakında emekli olacağına ilişkin sözler duyarız: "Evet. Bugün emekliye ayrılıyorum. Bir toplantı düzenliyorlar. Burada çalışan en eski elemanım. Resmim firmanın çıkardığı dergide basılacak. Bütün ayrıntılar hazırlanmış. Kuşkusuz ben de onlara her türlü yardımı yaptım."¹ Yaşlı Buchanan'ın burada söz ettiği yardım bir bakıma hiç de azımsanacak türden bir yardım değildir. Çünkü bu yardım, bir anlamda yaşamı ile eşdeğerdedir. Uzun yıllarını verdiği çalışma yaşamının karşılığındaki beklentisidir.

¹ Orton, Joe, *The Good and Faithful Servant, The Complete Plays*, London; Methuen, 1987 s.154

Joe Orton'un " The Good And Faithful Servant " (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

Yaşlı Buchanan ile kendi yaşlarındaki Bayan Edith arasında geçen aşağıdaki konuşma, bir bakıma günümüz çalışma koşullarının zorluğu ve tekdüzeliğine örnek verilebilir niteliktedir. Bir anlamda bu ortam, Orton'un kendi toplumunun bir yansıması gibidir. Çünkü Orton için bu, yozlaşmakta olan bir toplumdur. Toplum değerlerinin modası geçmiş, sanatı ödlekti ve kimse kaçınılmaz sonuçlara varmaya istekli görünmüyordu.¹

Buchanan : Ne kadar çalıştın burada?

Edith :Elli yıl. Arada kesintiler var elbette.Hamilelik
Ve yakın bir akrabanın ölümü gibi.

Buchanan :Ben de elli yıl çalıştım burada.Hiç karşılaşmamış
Olmamız ne garip, değil mi?

Edith :Hangi kapıyı kullanıyorsun?

Buchanan : 8 numaralı kapıyı.

Edith :Evet görüyorsun ya, bu her şeyi açıklıyor. Ben
her zaman 15 numaralı kapıyı kullandım.²

Orton bu görüşleri dile getirmekle bu insanların çalışma koşullarında bir sıradışılık olduğunu gösterir. Elli yıl boyunca aynı işyerinde çalışan iki insanın daha önce bir şekilde birbirlerini görmemiş olmaları, yaşamdaki tekdüzeliğin işyerine kadar girdiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Orton'un **The Good and Faithful Servant** oyununda alışageldiğimiz biçemin dışına çıkıp konuyu sosyal açıdan irdelemesi pek de rastlantısal değildir. Öteki oyunlarında sıkça gördüğümüz fiziksel şiddet ve sapkın cinselliğin yerini bu oyunda yaşamın beraberinde getirdiği sorunlar almış gibidir. **The Good and Faithful Servant** oyunu bir yana, Orton'un öteki oyunlarında belirgin bir şiddet ortamı vardır. Bu oyunlardaki şiddeti besleyen ana etmen Orton'un cinsel deneyimlerinin yansımasıdır. Bu cinsel tercihten dolayı çoğu zaman içinde bulunduğu toplumsal yapı ile çok barışık olmamıştır. O içinden geldiği gibi yaşamak

¹ Bigsby, C.W.E, Joe Orton, London; Methuen, 1982, s.21

² Orton, Joe **The Good and Faithful Servant The Complete Plays**, London ; Methuen, 1997 s.154

Erdiç Parlak

istemmiş ama toplumsal kurallar içinde bunu tam olarak gerçekleştirememiş ve toplumla bu şekilde bir anlaşmazlık zaman zaman öfkeye neden olmuş ve bu öfke oyunlardaki karakterler aracılığı ile dile getirilmiştir. Bir bakıma Orton oyunlarında “Öfkesi ile yüzleşmiş ve bunu büyük zekası ile açığa vurmuştur.”¹ Bu arada yaşlı Buchanan ile firmanın personelden sorumlu elemanı Bayan Vealfoy arasındaki konuşma, insan ilişkilerine getirilen kısıtlamaları göstermesi bakımından ilginçtir:

Bayan Vealfoy : Şu resmiyeti bir kenara bırakıp size
‘George’ diyebilir miyim:

Buchanan : Elbette.

Bayan Vealfoy : İyi, iyi (*güler*). Adım Bayan Vealfoy.
Sanırım biliyorsun, değil mi?

Buchanan : Sizi firmanın düzenlediği etkinliklerde
gördüm. Genellikle uzakta
duruyorsunuz. Hiç bu kadar yakından
görmemişim.²

Buradaki uzaklık kavramı yakından irdelendiğinde bunun sadece fiziksel anlamda bir uzaklık olmayıp, aynı zamanda psikolojik anlamda, daha doğrusu insanlar arası ilişkiler bağlamındaki bir uzaklık olduğu gözden kaçmaz. Orton bu sözler ile bir bakıma çağdaş sorunlardan biri olan iletişimsizliğe de bir göndermede bulunur. Çünkü onca yıl aynı yerde çalışmalarına karşın yönetici konumdaki insanın çalışanlar içine bir türlü girmemiş olması aralarındaki belirgin bir mesafenin kanıtıdır.

Bu konuşma sırasında yaşlı Buchanan’ın Bayan Vealfoy’a yaşayan bir torunu olduğunu ve bunu söyleyenin de çocuğun büyükannesi, yani yıllar önce yaşamına giren ve daha sonra bir şekilde birbirlerinden ayrılan kadın olduğunu söylemesi Bayan Vealfoy gibi bir yöneticiyi öfkelenirmeye yeter. Bu o kadar basite alınacak bir durum değildir. Çünkü yaşayan bir varisin olması, firmanın bir şekilde

¹ Lahr, John, *Prick up Your Ears*, London; Penguin, 1978, s.16

² Orton, Joe, *The Good and Faithful Servant, The Complete Plays*, London; Methuen, 1997, s.17

Joe Orton'un "The Good And Faithful Servant" (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

fazladan ödeme yapma ya da sorumluluk üstlenme olasılığını gündeme getirebilecektir. Çok ince parasal hesaplar içinde olan bir şirketin böyle bir gelişme karşısında takındığı tavır yadırganmasa gerek; çünkü bu bağlamda onlar için önemli olan çalışanlar değil, şirket ve onun çıkarlarıdır. Bu durumu daha oyunun başlarında vermekle Orton'un oyunun içeriğine yönelik bir mesaj verdiği söylenebilir.

Doğal olarak uzun yıllarını verdiği işyerinden ayrılan biri için düzenlenecek toplantının titizlikle, her şey düşünülerek yapılacak olması beklenen durumdur. Ama Yaşlı Buchanan'ın ayrılması nedeniyle düzenlenen toplantı beklendiği gibi uzun sürmez çünkü firmada yapılması gereken daha önemli işler vardır. Emekliye ayrılan biri için daha fazla zaman harcamaya hiç de gerek yoktur. Daha doğrusu hemen hemen bütün yaşamını çalıştığı firmaya adanmış biri için yapılacaklar bundan ötesi değildir. Bayan Vealfoy'un yorumu da bunu doğrular: "Üniformanı teslim ettiğinden eminsen, değil mi? Öğle yemeğinden sonra özgürsün. Artık sana ihtiyacımız yok."¹

Bayan Vealfoy'un, yaşlı Buchanan'a yönelik "artık özgürsün"² sözünün altında bundan öte bir anlam yatar gibidir. Yaşlı Buchanan zaten kanunlar önünde özgür bir yurttaştır. Öyleyse bu, bir bakıma toplumsal yaşamın zorlama ve kısıtlamalarını anlatır niteliktedir. Öte yandan Buchanan gibileri, içinde buldukları durumdan herhangi bir hoşnutsuzluk duymazlar; çünkü onları özgürlüklerinden eden çalışma koşulları kendi seçimleri olup, yaşamı devam ettirmelerinin tek yoludur. Böylesi bir yaşamdan hoşnut olmamaları, bu gibi insanların şu anda içinde buldukları ortamdan çok daha zor koşullar altında yaşamalarını gerektirecektir. İşsiz ve parasız kalmaktansa bu türden bir yaşama katlanmak hiç yoktan iyidir.

Bu açıdan bakıldığında Orton'un, bir kez daha içinde yaşadığı ortamı verme çabasında olduğu görülebilir. Çünkü Orton kendisinin, düzensizliklerin basit anlamda politik nesnelere ile çözülebilmesinin pek mümkün olmadığı bir toplumda

¹ Orton, Joe, a.g.e. s.161

² Orton, Joe, a.g.e. s.161

ve zamanda yaşadığını görüyordu; bu ise 50'li yılların bir yanılsamasıydı. Yine Orton, siyasi anlamda umutsuzluğun kol gezdiği çok hasta bir toplumda yaşamakta olduğunu görmekteydi.¹ Aynı şekilde karakter bağlamında ele alınacak olursa "Orton'un oyunlarındaki grotesk karakterler, İngiliz yaşamının çok canlı bir resmini verir."²

Oyunda Edith'in oturma odasında geçen konuşmadan yaşlı Buchanan'ın kolunun takma olduğunu anlarız. Bu tür sıkıntıların kaynağının zor yaşam koşulları olması gerçeği, Orton'un oyunlarında vermek istediği ileti ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu, Orton'un kendi yaşamöyküsü açısından önemlidir. Öteki oyunlarında olduğu gibi Orton, kendi yaşamını sık sık oyunlarında yansıtmaya yoluna gider. Hemen hemen her oyununda Orton'un yaşamından kesitlere rastlamak olasıdır. Daha doğrusu "Eğer bir oyun yazarı ile eseri arasında dolaysız bir paralellik varsa belki de bu, Orton'un karakter düşüncesinde en açık şekilde yer alır."³ Bütün yaşamını ve vücudunun bir parçasını çalıştığı şirketin sadık hizmetine veren yaşlı Buchanan gibi, Orton'un anne babası da çalışma yaşamlarında gözle görülür yaralar almıştır. Annesi Elsie Orton erken yaşlarda yakalandığı tüberküloz nedeniyle akciğerinin bir kısmını kaybetmiştir. Dikiş makinası önünde geçen onlarca yıl boyunca gözleri zayıflamış ve sonunda işinden ayrılmak zorunda kalıp gündelikçilik yapmaya başlamıştır. Bu arada her ne pahasına olursa olsun hayatını kazanma çabasındaki baba William Orton, 1929 yılında Liecester Council'de bahçıvan olarak iş bulmuş ve parktaki ağaçları budarken bir parmağından olmuştur.⁴

İnsanların birbirleri ile olan ilişkilerinde görülen anlayış ve sorumluluk duygusu eksikliği, **The Good and Faithful Servant** oyununda da ortaya çıkar. Uzun yıllar sonra torunu Raymond ile tanışan yaşlı Buchanan, torununun

¹ Bigsby, C.W.E, **Joe Orton**, London; Methuen, 1997, s.161

² Cambers, Colin and Prior, Mike, **Playwright's Progress**, Oxford, 1987, s.109

³ Page, Adrian, **An Age of Surfaces Joe Orton's Drama and Postmodernism, The Death of the Playwright?**, Lumiere Corporation Press Ltd., 1992, s.142

⁴ Lahr, John, **Prick Up Your Ears**, London; Penguin, 1978, s.44

Joe Orton'un " The Good And Faithful Servant " (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

çalışmadığını, sadece gezip tozmakla zaman geçirdiğini duyunca şaşırmadan edemez. Yaşlı adamın kendisi elli yıldan fazla bir süre sadık bir hizmetçi gibi çalışmışken nasıl olur da torunu böyle bir yol tutardı? Orton burada yine kendi ailesi ve geçmiş yaşantısına göndermede bulunmadan edemez. Çünkü babası William Orton yaşam kavgasında ailesi için koştururken o, yaşamını paylaştığı erkek arkadaşı Kenneth Halliwell ile günlerini her türlü çalışma sıkıntısından uzak geçirmiştir. Lahr'ın deyişiyle "Joe Orton ve Kenneth Halliwell arkadaşlardı. On beş yıl boyunca birlikte yaşayıp çoğu zaman da birlikte yazmışlardır. Birbirlerinin elbiselerini giymişler. Vasiyetleri birbirlerini tek varis gösteriyordu. Başarı hariç her şeyi paylaşmışlardır."¹

Çağdaş dünyadaki çalışma yaşamına özgün bir yaklaşım getiren Orton,işverenlerin işçilere olan yaklaşımını,onların emeklerine gereksinme duymalarıyla bağlantılı olarak ele alır. Bu sistemde emekli olan bir işçi ile ilgilenmenin fazlaca bir anlamı yoktur. Kendisine emeklilik hediyesi olarak verilen elektrikli tost makinasını büyük bir heyecanla kullanmak isterken aletin daha ilk kullanıma girişiminde bozulması, elli yıllık bir hizmet karşılığında yaşlı Buchanan'a ne kadar değer verildiğinin bir göstergesi gibidir.Bu durum Orton'un babasının yaşamını andırması bakımından önemlidir,Çünkü baba William Orton'un güvenliği, yaşlı Buchanan'ın firmadan emeklilik hediyesi olarak aldığı tost makinası ve çalar saat kadar dayanıklıdır.² Öyleyse çalışma koşullarının ve yaşam güvenliğinin çok sağlam bir zemine oturmadığı,yaşamın her şeyin bir anda altüst olabileceği çok kaygan bir zemin üzerine kurulu olduğu bir dünyadır bu. Bu yüzden Orton, "anarşi dolu, usa aykırı, şiddet dolu ve kendini tüketen bir dünyayı sahneye getirmiştir."³

Bu toplumsal ortam içinde sosyal kurumun sözcüsü Bayan Vealfoy, insanların özel yaşamlarına müdahalede bulunmadan edemez. Bu müdahaleyi ise kendisinin en doğal hakkı olarak görmesi, o insanların yaşamında ne dereceye kadar söz hakkına sahip olduğunu gösterir. Bayan Vealfoy'un genç çift Debbie ve

¹ a.g.e., s.44

² Lahr, John , *Prick Up Your Ears* , London; Penguin, 1978, s.44

³ Bigsby, C.W.E, *Joe Orton*, London; Methuen, 1982, s.23

Erdoğan Parlak

Raymond ile ayrı ayrı konuşup doğacak evlilik dışı çocuk için ileriye dönük bakım ve beslenme gibi sorunlarla yakından ilgilenmesi bu görüşü destekler niteliktedir:

Bak Raymond, bir an için bile olsa birbirlerine
aşklarını gösteren iki insana karşı olduğumu
düşünmeni istemiyorum. Gerçekten de öyle değilim.
Aşk çok güzel bir şey. Ve ona hak ettiği değeri vermemiz
gerek. Fiziksel aşk, bir erkeğin kadına sevgisini
göstermesinin en güzel yollarından biri. Bu yüzden kişi
aşkını verdiği kadını gerçekten sevip sevmediğinden
yeterince emin olmalıdır. (*Durur*)
Debbie'yi gerçekten seviyor musun?¹

Bayan Vealfoy gibi, sosyal kurumun yöneticisi konumundaki bir kişinin bu şekilde konuşması bizleri pek yadırgatmaz çünkü var olan sosyal yaşamda işveren, kendisi için çalışanların her şeyinden haberdar olmalıdır. Aksi halde var olan yapıya ters düşen ve çıkarları zedeleyebilecek bir gelişme her an gündeme gelmesi olasıdır. Yaşlı Buchanan firmada kendisi için düzenlenen toplantıya firmanın elemanlardan sorumlu görevlisi Bayan Vealfoy ile gelir. Oradaki kalabalık içinde önce hiç kimse yeni emekli olmuş yaşlı Buchanan'ı tanımaz ama hemen sonrasında yaşlı bir adamın çıkıp onu tanıdığını söylemesi, yaşlı adamı bir an için bile olsa işe yaramazlık ve hiçlik duygusundan kurtarır. Ancak bu olumlu gelişme fazla uzun sürmeyecektir. Buchanan'ın konuştuğu yaşlı adam onu gerçekte Georgie Hyams adındaki bir arkadaşıyla karıştırmıştır. Böylece yaşlı Buchanan'ı yıllarını, daha doğrusu ömrünü verdiği işyerinde tanıyan kimse kalmaz. Bu durum, yaşlı Buchanan için katlanması zor bir durum olsa da bir yerde buna katlanır. Kendisini hiçbir zaman yalnız bırakmayan işe yaramazlık duygusunu bir kez daha derinden hisseder.

¹ Orton, Joe, *The Good and Faithful Servant, The Complete Plays*, London; Methuen, 1997, s. 7

Joe Orton'un " The Good And Faithful Servant " (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

Bu emeklilik töreninin hemen sonrasında yaşlı adamın yatak odasında eski hayat arkadaşı ve aynı zamanda yeni karısı Edith ile geçen sahne, bir kenara itilmişliği derinden duyumsayan yaşlı Buchanan'ın acınası durumunu gösterir. Gerçekte yaşamdan pek fazla bir beklentisi yoktur onun. Gözlerinden yaşlar süzülürken karısı Edith, torunlarının evliliğinden ve düğün resimlerinden konuşmaktadır. Buchanan'ın yaşlı ve yaşlı olduğu kadar yorgun kalbi buna daha fazla dayanamaz ve oracıkta ölür. Bir bakıma acıları dinmiştir. Oyunun sonunda Bell Hotel'de düzenlenen eğlencede Bayan Vealfoy yine her zamanki gibi sahnededir ama eğlencenin başlamasından önce gelen davetilere seslenmesinde iki üç cümlelik bir anımsatmada bulunmak zorunluluğu hisseder. Bu, daha yeni emekli olmuş yaşlı Buchanan'ın ölüm haberidir; ancak hiçbir şey olmamış gibi eğlence devam eder:

Bayan Vealfoy: Eğlencemize devam etmeden önce sizlere bir ölüm haberi vermek istiyorum. George Buchanan geçen hafta öldü. Eşi benden cenazeye çiçek gönderen firmadaki herkese teşekkürlerini bildirmemi istedi. Ve şimdi, dansımıza devam ederken tatil boyunca güzel havalar için dua edelim.¹

Orton, tüm bu olay örgüsü ışığında insanların bir yaşam boyu gerek fiziksel gerekse ruhsal bakımdan sömürüldükleri böylesi bir ortamda acımaya pek yer olmadığını vermek amacındadır. Bu açıdan bakıldığında Orton, oyunlarında toplum yapısını oldukça yakından irdelenmiştir.² Aynı zamanda Orton, geride kalanların da günlerce yas tutmasının böyle bir çark içinde pek anlamlı görünmediğini de vurgulamak ister. Yaşam mücadelesinin kendisini her alanda derinden hissettirdiği günümüz dünyasında bir bakıma yaşla geçirecek zaman sınırlıdır denebilir. Aynı şekilde günümüz dünyasındaki yaşam kavgası bu yönü ile ele alınacak olursa, Orton'un The

¹ Orton, Joe, *The Good and Faithful Servant, The Complete Plays*, London; Methuen, 1997, s.192

² Demastes, William W., *British playwrights, 1956-1995*, Westport: Greenwood Press, 1996, s.268

Good and Faithful Servant oyunundaki mesajın genel anlamda bu çağdaş yaşam gerçekliği ile ilintili olduğu söylenebilir.

ABSTRACT

Despite his short life, Joe Orton is one of the playwrights who managed to gain a distinguished place in the contemporary British Theatre in the 1960s. Orton has attracted the full attention of drama critics and especially British theatre-goers thanks to his approach to the problems of contemporary life. The sexuality, Orton dealt with in most of his plays, hadn't been a common subject in British drama until the 1960s. Unlike his other plays in *The Good and Faithful Servant* Orton tried to stress social problems such as lack of communication between individuals, the employer's attitude towards his employees in the working environment. For Orton an individual who is not at peace with his job and outside world is forced to lead a lonely life full of problems. The play under discussion sets a very good example to the kind of relationship which delineates the characters who have been working in the same place for a long time. At the same time physical violence and perverted sexuality which are common themes in most of his plays leave their place to other social problems in this play

Key words: violence, sexuality, social life, lack of communication, contemporary life.

KAYNAKÇA

BIGSBY, CW. E , (1982). *Joe Orton* , Methuen, LONDON.

BULL, John, (1994). *Stage Right* , LONDON,

CHAMBERS, Colin & PRIOR, Mike, (1987). *Playwrights' Progress* , Oxford.

DEMASTES, William W, (1996). *British Playwrights, 1956-1995*, Greenwood Press, Westport.

Joe Orton'un "The Good And Faithful Servant" (İyi ve Sadık Uşak) Oyununda Sosyal Yaşam ve Kişilerarası Yabancılaşma

LAHR, John, (1978). *Prick Up Your Ears* , Penguin, LONDON.

PAGE, Adrian., (1992). "An Age of Surfaces: Joe Orton's Drama and Postmodernism", *The Death of the Playwright?*, Lumiere Corporation Press. Ltd.

ORTON, Joe, (1997). *The Complete Plays* , Methuen, LONDON.

RUSINKO, Susan, (1989). *British Drama 1950 to the Present, A Critical History* , BOSTON.

TAYLOR, J. Russell, (1978). *The Second Wave* , Methuen, LONDON.